

29.11.2021

EOAK/6414/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristiina Kouros

KEHITYSVAMMAISEN LAPSEN OPISKELUYMPÄRISTÖN TURVALLISUUS JA KIINNIPITO PÄIVÄTOIMINNASSA

1 KANTELU

Kantelijat arvostelevat kantelussaan A:n kaupungin sivistystoimialan ja sen B:n koulun (jälj. koulu) menettelyä erityiskoulua käyvän kehitysvammaisen lapsensa (jälj. lapsi) perusopetuksen opiskeluympäristön turvallisuutta, kodin ja koulun yhteistyötä sekä tietopyyntöihin vastaamista koskevassa asiassa.

Kantelun mukaan lapselle oli syksyllä 2019 (13.8., 16.8., 20.8., 28.8., 12.8. ja 13.9.2020) koulussa koulupäivän, tai mahdollisesti päivätoiminnan, aikana tapahtunut useita tapaturmia tai kiinnipitotilanteita, joiden syntysyistä koululla ei ollut tietoa tai niistä ei ollut huoltajille ilmoitettu, ennen kuin he itse olivat asiaa tiedustelleet huomattuaan lapsessa mustelmia tai muita jälkiä. Yhdessä tilanteessa koulunkäyntiavustaja tai ohjaaja oli suorittanut oppilaan kiinnipitoa kantelun mukaan lapsen edun vastaisesti ja ilman laissa säädettyä toimivaltaa tai perustetta. Kantelijoiden mukaan asiaa ei useista heidän pyynnöistään huolimatta ollut selvitetty, eivätkä he olleet saaneet tietää, ketkä avustajat työskentelivät lapsen kanssa.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta pyydettiin Lounais-Suomen aluehallintovirastoa hankkimaan tarpeellinen selvitys ja antamaan asiassa lausunto. Aluehallintoviraston 25.2.2021 antama lausunto (- - -) on jo aikaisemmin toimitettu kantelijalle vastinepyynnön johdosta, ja sitä selostetaan jäljempänä vain pääkohdiltaan.

Käytössäni on ollut myös kantelijan toimittama vastine ja asiakirjat:

- lapselle tehty erityisen tuen päätös
- lapsen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (ote)

3 RATKAISU

3.1 Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävät ja toimivalta

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus kannella oikeusasiamiehelle. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan oikeusasiamies tutkii kantelun, jos sen kohteena oleva asia kuuluu hänen laillisuusvalvontaansa ja on aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä taikka jos oikeusasiamies muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta.

Säännöksen 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Säännös ilmaisee lain tarkoituksen siitä, että kantelututkinnassa on tapauskohtaista harkintavaltaa senkin jälkeen, vaikka kantelu ylittäisi tutkinnan yleiset edellytykset.

Oikeusasiamies ei anna viranomaisille ohjeita tai määräyksiä siitä, kuinka niiden tulisi toimia harkintavaltaansa kuuluvissa asioissa. Oikeusasiamiehen laillisuusvalvontatehtäviin ei myöskään kuulu ottaa kantaa sellaisiin laintulkintaa koskeviin kysymyksiin, joiden ratkaiseminen kuuluu tuomioistuinten tuomiovallan piiriin.

3.2 Keskeiset sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia Perustuslain 118 §:n mukaan yksittäinen viranhaltija on vastuussa virkatoimiensa lainmukaisuudesta.

Perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Säännöksessä vahvistetaan, että perusoikeudet kuuluvat myös lapsille yhdenvertaisesti.

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perusoikeusuudistuksen esitöiden (HE 309/1993 vp) mukaan henkilökohtainen vapaus on luonteeltaan yleisperusoikeus, joka suojaa ihmisen fyysisen vapauden ohella myös hänen tahdonvapauttaan ja itsemääräämisoikeuttaan.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Perustuslain 22 § velvoittaa julkista valtaa turvaamaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 (2) artiklan mukaan lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Suojelulla tarkoitetaan lapsen suojaamista kaikenlaiselta häntä vahingoittavalta toiminnalta. Sopimuksen 28 artiklassa sopimusvaltiot veloitetaan takaamaan, että kurinpito kouluissa tapahtuu lapsen ihmisarvon mukaisesti ja on sopusoinnussa lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa. Sopimuksen 37 artiklan a) kohdassa kielletään lasten julma, epäinhimillinen ja halventava kohtelu. Sopimuksen 19 artikla suojaa lasta väkivallalta, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen 5 artiklan mukaan vammaisten lasten tulee voida nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Sopimuksen 24 artikla turvaa vammaisten lasten oikeutta koulutukseen.

Perusopetuslain (628/1989) 3 §:n 3 momenttien mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Perusopetuslain 29 §:n 1 momentin mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Hallituksen esityksen (HE 86/1997 vp) perustelujen mukaan tämä opetuksen järjestäjiä velvoittava työturvallisuussäännöksiä vastaava säännös tarkoittaa ensinnäkin opetukseen tarkoitettujen tilojen ja välineiden turvallisuutta.

Vammaispalvelulaki (380/1987) 8 §:n mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle päivätoimintaa vammaispalvelulain perusteella, jos henkilö tarvitsee vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Päivätoimintaa voidaan järjestää myös sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) perusteella.

Jälkimmäisen lain 3 a lukuun (20.5.2016/381) sisältyvät säännökset itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytöstä erityishuollossa. Sanotun lain 42 c §:n (20.5.2016/381) mukaan kyseisen luvun nojalla julkista valtaa käyttävään henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä luvussa tarkoitettuja tehtäviä silloinkin, kun hän ei ole virkasuhteessa valtioon, kuntaan tai kuntayhtymään. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Rajoitustoimenpiteiden käytön yleisistä edellytyksistä säädetään lain 42 d §:ssä ja rajoitustoimenpiteiden käytön arvioinnista ja vähentämisestä 42 e §:ssä.

Lain 42 f §:n mukaan toimintayksikön henkilökuntaan kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö voi pitää lyhytaikaisesti kiinni erityishuollossa olevasta henkilöstä rauhoittamistarkoituksessa. Kiinnipitäminen voi sisältää myös henkilön siirtämisen toimintayksikön tiloissa. Kiinnipitäminen on toteutettava hyväksyttävää hoidollista menetelmää käyttäen. Säännöksen 2 momentin mukaan ratkaisun kiinnipitämisestä tekee toimintayksikön henkilökuntaan kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 11 §:n mukaan asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa oikeus saada tieto asianosaisena ja oikeus saada tieto asiakasta itseään koskevasta asiakirjasta määräytyy siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 3 luvussa säädetään. Menettelystä, jota noudatetaan tiedon antamisessa, säädetään mainitun lain 4 luvussa ja muutoksenhausta sen 33 §:ssä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 9 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Saman lain 24 §:ssä säädetään salassa pidettävistä asiakirjoista (kohdat 1–32).

Hallintolain (434/2003) 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

3.3 Arviointi

Asiassa on kyse ensinnäkin siitä, miten lapsen oppimisympäristön turvallisuudesta oli huolehdittu koulussa syksyllä 2019 ottaen huomioon lapsen yksilölliset, erityiset tarpeet, sekä siitä, miten tapahtumia oli yhdessä huoltajien kanssa selvitetty.

Asiassa on kyse myös menettelystä päivätoiminnassa toteutetussa kiinnipitotilanteessa.

Edelleen asiassa on kyse siitä, miten kantelijan tiedusteluihin ja yksilöityihin tietopyyntöihin oli vastattu.

3.3.1 Asian taustaa: Kysymys aamu- ja iltapäivätoiminnan ja päivätoiminnan järjestämisestä ja näissä sovellettavasta lainsäädännöstä rajoitustoimenpiteiden osalta

Asiassa annetun koulun selvityksen mukaan koulun tiloissa järjestetään paitsi perusopetuslain mukaista aamupäivä- ja iltapäivätoimintaa, myös päivätoimintaa, jota järjestetään kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (kehitysvammalain) nojalla. Päivätoimintaa toteuttaa koulun henkilöstö.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan sovelletaan perusopetuslakia, joka ei sisällä säädöksiä oppilaan kiinnipitämisestä. Kehitysvammalaissa rajoitustoimenpiteistä, kiinnipitäminen mukaan lukien, on säädetty yksityiskohtaisesti. Koulun antaman selvityksen mukaan jäljempänä käsiteltävä kiinnipitotilanne tapahtui nimenomaan päivätoiminnassa, ei aamu- ja iltapäivätoiminnassa.

3.3.2 Opiskeluympäristön turvallisuus

Kantelussa kerrotaan lapselle lyhyen ajan sisällä ilmaantuneista useista mustelmista ja muista jäljistä, joiden syntymissyytä ei kantelijalle ole kyetty selvittämään. Kantelija ei pidä uskottavana, että lapsi, joka on autistinen ja ”24/7 vahdittava”, pääsee loukkaamaan itseänsä useasti niin, ettei kukaan koulun henkilökunnasta kiinnittäisi asiaan huomiota tai tietäisi mitään tapahtumista. Kantelijan mukaan ”lapsen tuntien, isoon ääneen ilmoittaa varmasti huutaen ja itkien jopa paperihaavan kaltaiset haaverit”.

Aluehallintoviraston asiassa saaman selvityksen perusteella lapsen koulussa tai päivätoiminnassa saamille mustelmille ja jäljille ei ole voitu osoittaa selvää syytä, vaikka tapahtumia on yritetty selvittää.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan rehtori, vararehtori ja koulun muu henkilökunta ovat omalta osaltaan huolehtineet perusopetuslaissa säädetystä koulun ja kodin yhteistyövelvoitteesta ja opiskeluympäristön turvallisuudesta, sekä vastanneet huoltajan tiedusteluihin asianmukaisesti.

Arvioin asiaa seuraavasti.

Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Totean, että kantelun ja kaupungin aluehallintovirastolle antaman selvityksen perusteella kyse ei ilmeisesti ole ollut sinänsä kovinkaan vakavista tapaturmista. Tilanteita on kuitenkin ollut lyhyen ajan sisällä useita, ja ne ovat tapahtuneet lähtökohtaisesti jatkuvan valvonnan alaiselle erityisen haavoittuvassa asemassa olevalle lapselle. Totean, ettei minulla laillisuusvalvonnan keinoin ole mahdollisuutta selvittää asiaa enempää kuin mitä aluehallintoviraston toimesta on jo selvitetty. Vaikka asia ei siten anna aihetta toimenpiteisiin, totean yleisellä tasolla, että kehitysvammaisten lasten haavoittuva asema huomioiden pidän erittäin tärkeänä sitä, että oppimisympäristön, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä päivätoiminnan turvallisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota, tapaturmia mahdollisuuksien mukaan ennalta estetään ja ne selvitetään asianmukaisesti.

3.3.3 Kehitysvammalain mukainen kiinnipito päivätoiminnassa ja tilanteen selvittäminen

Kantelija kertoi silminnäkijähavaintoon perustuen hänelle tunnistamattomaksi jääneen ohjaajan käyttäneen lapsen kiinnipitotilanteessa liiallista voimaa syyskuussa 2019.

Koulun antaman selvityksen mukaan kiinnipitotilanne oli tapahtunut päivätoiminnassa, ei koulupäivän aikana. Tilanne on kuvattu selvityksessä seuraavasti.

Ko. tilanteessa lapsi oli pyytänyt kansion avulla leikkimään, juuri kun puheterapia alkamassa. Ohjaaja oli kertonut lapselle, että puheterapia on alkamassa eikä leikkiä nyt voi. Kansiossa ei ollut kuvaa puheterapiasta, joten lapsi hermostui ja oli yrittänyt lähteä juoksemaan leikkipaikkaa kohti. Holtiton juoksuun lähtö oli estetty terveys ja turvallisuus huomioiden, lapsi on estämisen jälkeen omatoimisesti kierinyt lattialla. Kierimisen jälkeen lapsi oli istunut ohjaajan sylissä, niin ikään lattialla. Ohjaaja on ollut tilanteessa rauhallinen ja rajoittanut lapsen voimakasta turhautumista häntä kunnioittavasti. Lapsi on ollut leikkimisen rajoittamisesta kiihtynyt ja tilanteessa myös huutanut.

Selvityksen mukaan kantelija oli pyytänyt saada tietää kiinnipitotilanteessa olleiden henkilöiden nimet, johon vararehtori oli vastannut, että ”henkilön nimeäminen julkisesti ei ole tarkoituksenmukaista”. Vararehtori oli kertonut myös, että ”epäselvyydet käsitellään yksikön sisällä omana prosessinaan”.

Arvoin asiaa seuraavasti.

Totean ensinnäkin, että silminnäkijän kantelijalle antama kuvaus tapahtumista ei vastaa koulun selvityksessään antamaa kuvausta. Käytössäni ei ole sosiaalitoimen selvitystä asiassa. Koulun aluehallintovirastolle antaman selvityksestä ei ilmene sitä, onko lapsella ollut voimassa erityishuolto-ohjelma ja onko hänelle tehty palvelusuunnitelma. Selvityksestä ei myöskään ilmene, miten koulun toiminta ja vastuut päivittäin ilmeisesti limittyvissä perusopetuslain ja kehitysvammalain alaisissa toiminnoissa on järjestetty. Joudun siis arvioimaan asiaa varsin puutteellisen ja ristiriitaisen tiedon varassa, enkä siten voi ottaa kantaa kiinnipidon oikeutukseen.

Koska kyse on kuitenkin koulun omanakin näkemyksen mukaan ollut kiinnipitotilanteesta, on asiassa tullut noudattaa mainittua rajoitustoimenpidettä koskevia menettelyllisiä säännöksiä. Saamani selvityksen perusteella en ole voinut vakuuttua tästä, minkä vuoksi totean ohjaavana käsityksenäni seuraavan.

Lyhytaikainen kiinnipito rauhoittamistarkoituksessa on kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (kehitysvammalain) mukaan rajoitustoimenpide. Sitä voidaan käyttää vain laissa säädetyin edellytyksin ja laissa säädetyssä menettelyssä. Jotta kehitysvammaiseen henkilöön voidaan kohdistaa rajoitustoimenpiteitä, tulee hänellä olla voimassa oleva erityishuolto-ohjelma. Kehitysvammaisen henkilön palvelusuunnitelmassa tulisi ottaa huomioon toimenpiteet itsenäisen suoriutumisen ja itsemääräämisoikeuden tukemiseksi. Lisäksi tulee täyttyä rajoitustoimenpiteen käytölle laissa säädetyt yleiset ja erityiset edellytykset. Ratkaisun kiinnipitämisestä tekee toimintayksikön henkilökuntaan kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.

Kehitysvammalain mukaan, jos rajoitustoimenpide kohdistuu alaikäiseen, on rajoitustoimenpidettä käytettäessä otettava huomioon alaikäisen etu sekä hänen ikänsä ja kehitystasonsa.

Jos erityishuollossa olevaan henkilöön on kohdistettu kehitysvammalain 42 f–42 n §:ssä tarkoitettu rajoitustoimenpide, rajoitustoimenpiteen käyttöä on arvioitava erityishuollossa olevan henkilön kanssa viipymättä sen käytön päättymisen jälkeen. Jälkiselvittelyssä on arvioitava rajoitustoimenpiteen perusteita ja keinoja, joiden avulla voidaan jatkossa välttää rajoitustoimenpiteiden käyttö.

Lisäksi erityishuollossa olevaa henkilöä koskeviin asiakas- tai potilasasiakirjoihin on kirjattava muun muassa rajoitustoimenpiteen käyttö ja sen perusteet, rajoitustoimenpiteen alkamis- ja päättymisajankohta ja rajoitustoimenpidettä koskevan ratkaisun tai päätöksen tehnyt ja toimenpiteen suorittanut henkilö.

Kiinnitän A:n kaupungin perusturvan toimialan sekä B:n koulun huomiota edellä sanotun lisäksi myös oikeusasiamies Jääskeläisen ratkaisuun kehitysvammaiseen lapseen kohdistettavista rajoitustoimenpiteistä ja menettelyistä (EOAK/5030/2018, 31.3.2021. Julkaistu osoitteessa <https://www.oikeusasiamies.fi/rfi/ratkaisut/-/eoar/5030/2018>).

Kyseisessä ratkaisussa oikeusasiamies korosti sitä, että erityisesti alaikäisten lasten ja nuorten kohdalla rajoitustoimenpiteiden käytön tulee olla aivan viimesijainen keino. Esimerkiksi haastavat ja hankalat tilanteet lasten arjessa tulisi pyrkiä ratkaisemaan ensisijaisesti muilla tavoin. Kuitenkin niissä tilanteissa, joissa on kysymys lapsen perusoikeuksien rajoituksista ja kehitysvammalain mukaisten rajoitustoimenpiteiden käytöstä, tulee tarkoin noudattaa laissa säädettyjä menettelytapoja. Kehitysvammalaissa ei säädetä lasten (alaikäisten) osalta poikkeuksia rajoitustoimenpiteitä koskevassa palvelusuunnittelussa, päätöksenteossa tai muissakaan menettelytoimissa. Mikäli siis yksittäistapauksessa arvioidaan, että alaikäisen henkilön kohdalla on kysymys kehitysvammalaissa säädetyn rajoitustoimenpiteen käytöstä, tulee lapsen kohdalla tehdä samat lain edellyttämät menettelytoimet kuin täysi-ikäiselle henkilölle (esimerkiksi palvelu- ja hoitosuunnitelmat, asiakaskirjaukset, ratkaisut/päätökset sekä tiedoksiannot ja jälkiselvittelyt).

Oikeusasiamies Jääskeläinen kiinnitti ratkaisussaan myös huomiota siihen, että hänen määräämillään kehitysvammahuollon laitos- ja asumispalveluyksikköjen tarkastuksilla on yleisenä havaintona ollut, että rajanveto normaaliin lasten kasvatukseen kuuluvan toimenpiteen ja rajoitustoimenpiteen välillä ei ole aina selkeä. Lasten perusoikeuksien rajoitusten ja kehitysvammalain mukaisten rajoitustoimenpiteiden tunnistamisessa on ilmennyt ongelmia sekä julkisesti että yksityisesti tuotetuissa kehitysvammahuollon palveluissa.

Nähdäkseni A:n kaupungin perusturva ja sivistyksen toimialan sekä B:n koulun yhteistyössä, ohjeistuksessa ja koulutuksessa saattaa olla tarvetta kiinnittää huomiota kasvatuksellisten keinojen ja rajoitustoimenpiteiden tunnistamiseen ja asianmukaisten menettelyjen noudattamiseen. Ottaen huomioon koulun ja sen henkilöstön toiminnan sekä perusopetusta sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjoavana erityiskouluna että kehitysvammaisten päivätoimintaa tarjoavana palveluntuottajana, saattaa tarvetta olla myös sen selkiyttämiseksi, minkä lainsäädännön puitteissa koulun tiloissa missäkin tilanteessa toimitaan.

3.3.4 Tietopyyntöjen käsittely

Muiden yksilöityjen tietopyyntöjen käsittelystä totean seuraavan.

Koululle 4.8.2020 lähettämässään viestissä kantelija oli pyytänyt lapsensa kanssa 13.8.2019, 16.8.2019, 20.8.2019, 28.8.2019 ja 3.9.2019 (kiinnipitotilanteessa) toimineiden nimet. Vastauksena tähän tietopyyntöön vararehtori on antanut huoltajalle noin 60 nimen listan työntekijöistä, jotka olivat olleet kyseisenä päivänä töissä. Huoltaja on kysynyt uudelleen tilanteissa olleiden työntekijöiden nimiä Wilma-viestillä 6.8.2020, 13.8.2020 ja 14.8.2020. Vararehtori oli julkisuuslakiin ja Euroopan tietosuoja-asetukseen vedoten vastannut huoltajalle, että vastaus on edelleen sama kuin edeltävissä viesteissä. Vararehtori on edelleen selittänyt, että hän ”on tulkinnut, että työvuorolista on laissa tarkoitettu henkilörekisteri. Sen pyytämisen perusteeksi huoltaja ei ole esittänyt minkäänlaista tietojen käyttötarkoitusta tai sitä, miten tietoturva-asiat on rekisterin suhteen tarkoitus järjestää”.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston käsityksen mukaan tieto työvuorossa olleista henkilöistä olisi pitänyt antaa huoltajalle.

Yhdyn aluehallintoviraston näkemykseen siitä, että tieto työvuorossa olevista henkilöistä olisi pitänyt antaa huoltajalle julkisuuslain nojalla. Totean, että koulun henkilökunnan työvuorolistat eivät ole julkisuuslain nojalla salassa pidettäviä asiakirjoja.

Kiinnitän vastaisuuden varalle B:n koulun huomiota viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 luvun mukaiseen tietopyyntöihin vastaamiseen.

Tietopyyntöjen käsittelyn oikeaa menettelyä on selostettu laajasti muun muassa eduskunnan oikeusasiamiehen [toimintakertomuksessa](#) vuodelta 2017 (oikeusasiamies Petri Jääskeläisen puheenvuoro, s. 20–25). Tietoa siitä, mitä organisaatioiden on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyssä, löytyy puolestaan tietosuojavaltuutetun verkkosivuilta osoitteesta tietosuoja.fi/organisaatiot.

3.3.5 Lopuksi

Lopuksi saatan A:n kaupungin perusturvan ja B:n koulun tietoon ja kehitysvammaisille suunnatussa toiminnassa soveltuvien osin mahdollisesti hyödynnettäväksi seuraavan.

Ihmisoikeuskeskus ja eduskunnan oikeusasiamies ovat tuottaneet itsearviointityökalun tukemaan kehitysvammaisten erityishuoltoa järjestävien palveluntarjoajien ja -tuottajien toimenpiteitä asiakkaiden itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi.

Itsearviointityökalun tarkoituksena on, että erityishuoltoa järjestävät palveluntarjoajat ja -tuottajat tunnistavat omaan toimintaansa liittyviä kehityskohteita ja omaksuvat toimintatapoja, jotka vahvistavat ja tukevat asiakkaiden itsemääräämisoikeutta.

Työkalu sisältää esimerkkejä oikeuskäytännöstä ja laillisuusvalvojen kannanotoista liittyen siihen, miten itsemääräämisoikeus on ymmärrettävä ja millaisia toimenpiteitä sen vahvistaminen palveluntarjoajilta ja -tuottajilta edellyttää.

Itsearviointityökalu ja siihen liittyviä lisätietoja löytyy täältä:

<https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/vammaisten-henkiloiden-oikeudet/ihmisoikeuskeskuksen-tyo-vammais/pio-asumispalveluissa/>

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3.3 ja 3.3.4 esittämäni käsitykset A:n kaupungin perusturvan ja sivistyksen toimialan sekä B:n koulun tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni niille.